

ДНЕВНИК НА ДОБРИТЕ СЪДЕБНИ ПРАКТИКИ

» ВЪВЕДЕНИЕ

стр.1

- От екипа на ПРСС
- Вторият План за подобряване на работата на съда и началото на неговото прилагане. Любен Хаджииванов, председател на Окръжен съд – Смолян

» НОВИНИ

стр.3

- Втора среща на председателите на съдилищата-модели и съдилищата-партньори
- Втора среща на Комитета по оценка
- Връчване на наградата „Кристални везни на правосъдието“
- Съдилища и инициативи, които ще получат финансиране по проекта „Усъвършенстване на работните процеси в съда“

» МНЕНИЕ

стр.5

- Правосъдната система се нуждае от корекция на цялостния си комуникационен план – интервю с Елена Бангиева, специалист „Връзки с обществеността“

» ПРЕДСТОЯЩИ КЛЮЧОВИ ДАТИ И ДЕЙНОСТИ

стр.6

» ДОБРИ ПРАКТИКИ

стр.7

- Електронна кореспонденция със страните по граждански дела
- Дисциплиниращи определения и разпореждания
- Стаи за деца
- Механизми за оценка качеството на административното обслужване в съдилищата, ефективността на съдебното производство и общественото доверие

» НОВИНИ ОТ ЕВРОПА

стр.13

- Препоръка CM / Rec (2010) 12 на Комитета на министрите към държавите-членки относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности
- Наръчник за провеждане на проучвания на удовлетвореността на клиентите на съдилищата в държавите-членки на Съвета на Европа
- Насоки на Комитета на министрите на Съвета на Европа за правосъдие, адаптирано към нуждите на децата

Въведение

Уважаеми колеги и приятели,

Пред Вас е вторият брой на бюлетина на Програмата за развитие на съдебната система. Целта на този брой е да Ви запознае с работата на съдилищата-модели и партньори по прилагането на втория План за подобряване на работата на съда. Ще прочетете за интересни практики, които биха могли да се приложат и в други съдилища в страната. През изминалите месеци се случиха много интересни събития, както в България, така и на европейско ниво, за които ще научите повече в раздела ни за новини. Ще разберете и какво ни предстои.

Специални гости на броя са съдия Любен Хаджииванов, председател на Окръжен съд – Смолян, и госпожа Елена Бангиева, специалист „Връзки с обществеността“ на Варненския окръжен и апелативен съд. Съдия Любен Хаджииванов, в качеството си на член на Комитета по оценка изпълнението на Плана, ще споделя впечатленията си за първите месеци на прилагане на Плана. Г-жа Бангиева коментира по какъв начин съвременната съдебна система трябва да комуникира с гражданите.

Този бюлетин, както и целият проект не биха били възможни без щедрата подкрепа на Фондация „Америка за България“, за което ѝ изказваме нашата искрена благодарност.

Вторият План за подобряване на работата на съда и началото на неговото прилагане

Любен Хаджииванов, председател на Окръжен съд – Смолян, член на Комитета по оценка изпълнението на План 2

През месец декември 2009 г. пред съдилищата-модели и съдилищата-партньори бе представен вторият План за подобряване на работата на съда (План 2). Той е плод на общите усилия на Програмата за развитие на съдебната система, магистрати и съдебни служители от 44 български съдилища и съдържа 24 стандарта в следните области:

- политики и планиране;
- управление на съда;
- система за управление и контрол на делата;
- достъп до правосъдие и повишаване на доверието в работата на съда.

На представянето на План 2 по време на редовната среща на председателите на съдилищата-модели и съдилищата-партньори, 25 съдилища от страната приеха предизвикателството да са сред първите, които ще го приложат на практика.

План 2 е логично продължение на усилията за осигуряване на управленски механизъм в съдилищата за самооценка на работата и подпомагане на обмена на добри практики. Той обаче отива по-далече, като залага високи критерии за аналитичност, систематичност и устойчивост на усилията и създадените практики, тяхното представяне и отчитане.

Година по-късно, въз основа на преглед и оценка на докладите от първото отчитане на изпълнението на Плана, Комитетът по оценка с удоволствие констатира, че участващите съдилища демонстрират воля и полагат усилия да изпълнят заложените цели. Въпреки началния етап на реализация на План 2, шест съдилища отбелязват около и над 50% изпълнение, а основната група участници постигат резултат в рамките на 20-35% изпълнение. Тези резултати бяха представени на втората среща на предсе-

дателите през ноември 2010 г. и бяха оценени от тях като положителни.

Като отбелязваме положителните тенденции, разбира се, не бива да забравяме, че истинският критерий за успеха на тази инициатива е удовлетвореността на гражданите от работата на съда и е изключително важно съдилищата да отговорят адекватно на очакванията им за безпристрастност, своевременно администриране на делата, учтиво и внимателно отношение на съдебните служители, по-добър публичен достъп до информация по висящи дела и по-лесното и бързо получаване на съдебни решения.

В този смисъл стандартите, включени в План 2, са само примерна методология, по която могат да бъдат реализирани обществените изисквания за по-ефективно и справедливо правосъдие и създаването на надеждни гаранции за независимост на системата от политически и икономически натиск.

В стремежа си да подпомогнат процеса на тяхната реализация, ПРСС и Комитетът по оценка имат удоволствието да Ви представят първите постижения на съдилищата при прилагането на стандартите, заложените в План 2. Ние се надяваме, че с публикуването им в този бюлетин ще осигурим устойчивост и ще подпомогнем разгласяването на добрите практики в цялата страна.

НОВИНИ

ПРОГРАМА
ЗА РАЗВИТИЕ
НА СЪДЕБНАТА СИСТЕМА

ПРОГРАМА ЗА РАЗВИТИЕ НА СЪДЕБНАТА СИСТЕМА

<http://www.prss-bg.org/>

Програмата за развитие на съдебната система (ПРСС) е неправителствена организация, чиито експерти от 2002 г. подпомагат изграждането и развитието на ефективна и прозрачна съдебна система в България.

ПРОГРАМА „СЪДИЛИЩА-МОДЕЛИ И СЪДИЛИЩА-ПАРТНЬОРИ”

Програмата „Съдилища-модели и съдилища-партньори” е създадена през 2003 г. Нейната главна цел е да повиши ефикасността на работа на българските съдилища чрез създаване на устойчиви практики за управление на съдилищата, които да доведат до подобряване на достъпа на гражданите до правосъдие, съкращаване на срока за разглеждане на делата и повишаване на общественото доверие в работата на всеки съд.

ПЛАН ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА РАБОТАТА НА СЪДА

Планът съдържа набор от ясно дефинирани стандарти, указания за прилагането на всеки един от тях и скала за измерване на напредъка, формулирани по начин, който позволява адекватно да се оценят постиженията и нуждата от допълнителни стъпки.

● На 24 септември 2010 г. в гр. Смолян **се проведе втората среща на Комитета по оценка** на прилагането на втория План за подобряване на работата на съда. Представители на ПРСС, ВСС и Инспектората към него, заедно с магистрати и съдебни служители от съдилищата-модели се събраха, за да оценят напредъка на съдилищата в прилагането на стандартите от План 2 и да идентифицират добри практики. Всеки съд получи първоначална оценка на изпълнението на План 2 и указания как по-нататък да изпълнява 24-те стандарта. Посещенията на място, заедно с изпратените отчети и първоначалните оценки показаха, че макар и само за една година съдилищата са постигнали добро ниво на изпълнение на стандартите по План 2. Най-активна е работата по стандартите, свързани с по-доброто управление на делата, като се отчита въвеждане и прилагане на времеви стандарти в повечето от съдилищата. Някои от съдилищата вече работят по програми за алтернативно решаване на спорове. Продължава да се наблюдава добро изпълнение на всички стандарти, свързани с работата с медиите, връзките с обществеността и подобряването на достъпа до информация. Представителите на ВСС и Инспектората участваха активно в дискусиата и изразиха готовност да обявят добрите практики, формулирани в изпълнение на проекта „Усъвършенстване на работните процеси в съда”, за национални стандарти.

● На 25 октомври 2010 г. на специална церемония в Любляна, столицата на Словения, Административен съд – Ямбол получи **наградата „Кристални везни на правосъдието”**, връчвана ежегодно от Съвета на Европа и Европейската комисия, за проекта си „Всички са равни пред закона, но не всички са равни пред езика!” Повече информация може да намерите на следния адрес: <http://yambolas.court-bg.org/>

● На 5 и 6 ноември 2010 г. в гр. Стара Загора се проведе **втората за годината среща на председателите на съдилища-модели и съдилища-партньори**. 44 председатели заедно с представители на Висшия съдебен съвет, Инспектората към ВСС, Върховния касационен съд, Народното събрание, фондация „Америка за България” и Посолството на САЩ в България дискутираха въпроси, свързани с проблеми на съдебната реформа, съдебната администрация и прилагането на втория План за подобряване на работата на съда. Диана Петкова, председател на Административен съд – Ямбол, представи проекта „Всички са равни пред закона, но не всички са равни пред езика!” – носител на награда-

ПРОЕКТ „УСЪВЪРШЕНСТВАНЕ НА РАБОТНИТЕ ПРОЦЕСИ В СЪДА”

ИЗПЪЛНИТЕЛ: Програма за развитие на съдебната система (ПРСС)

СРОК: ян. 2010 – дек. 2012

ФИНАНСИРАЩА ОРГАНИЗАЦИЯ: Фондация „Америка за България”

ЕКИП НА ПРОЕКТА

Велислава Делчева
Верджиния Ананиева
Галина Кирова
Нина Делимаринова
Силвина Собаджиева
Деница Янкова
Николай Димитров
Ива Тончева

Информация за контакти:

Програма за развитие на съдебната система
София 1000
ул. „Стара планина” №5, ет. 8
office@prss-bg.org
www.prss-bg.org

AMERICA FOR BULGARIA
FOUNDATION
Фондация Америка за България

Фондация „Америка за България” подпомага развитието и растежа на динамичен частен сектор в полза на свободна и демократична България. Основана през 2008 г., Фондацията е наследник на Българо-американския инвестиционен фонд, създаден от Правителството на САЩ чрез Американската агенция за международно развитие. Грантовете, които Фондация „Америка за България” предоставя, продължават отношенията на доброжелателство и приятелство между народите на САЩ и България.

та „Кристални везни на правосъдието” за 2010 г. В края на първата сесия представителят на ВСС Вельо Велев представи резултатите от анализа на натовареността на магистратите по проекта „Компетентни и мотивирани съдебни служители” по оперативна програма „Административен капацитет”. През втория ден от срещата ПРСС и фондация „Америка за България” обявиха съдилищата и инициативите, кандидатствали за финансиране по проекта „Усъвършенстване на работните процеси в съда”. След предварителна селекция някои от тях ще получат съдействие от ПРСС при реализацията на иновативни идеи за инициативи, свързани с прилагането на заложените в План 2 стандарти. Проведоха се три дискуссионни групи: „Съдебни процедури”, „Повишаване на доверието в работата на съда” и „Създаване на специални условия и процедури при работа с деца”, по време на които съдилищата имаха възможност да споделят своите постижения в работата по проекта. **Материалите, обсъждани на срещата на председателите, можете да намерите в специалната секция от интернет страницата на ПРСС:** <http://prss-bg.org/node/190>

- По инициатива на Окръжен съд – Враца през януари 2011г. се сформира работна група от съдебни служители, представители на ВСС и ПРСС, които ще работят по изпълнението на стандарт 3 от План 2 – Съдът прави оценка на вътрешната организация и администриране на работата. До октомври 2011 г. се очаква тя да разработи Наръчник за вътрешен контрол, който да предложи единни процедури, свързани с протичането на управленските процеси в съдилищата, и контролни действия, водещи до превантивни стъпки, за да не се допускат несъответствия с предписанията.

МНЕНИЕ:

СЪДИЛИЩА, КОИТО РАБОТЯТ ПО ПРИЛАГАНЕТО НА ПЛАНА ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА РАБОТАТА НА СЪДА 2

Окръжен съд – Варна
 Окръжен съд – Велико Търново
 Окръжен съд – Враца
 Окръжен съд – Габрово
 Окръжен съд – Добрич
 Окръжен съд – Смолян
 Окръжен съд – Шумен
 Районен съд – Бургас
 Районен съд – Варна
 Районен съд – Враца
 Районен съд – Горна Оряховица
 Районен съд – Радомир
 Районен съд – Севлиево
 Районен съд – Сливен
 Районен съд – Смолян
 Районен съд – Хасково
 Районен съд – Чепеларе
 Районен съд – Шумен
 Районен съд – Ямбол
 Административен съд – Варна
 Административен съд – Велико Търново
 Административен съд – София област
 Административен съд – Хасково
 Административен съд – Шумен
 Административен съд – Ямбол

Елена Бангиева: Правосъдната система се нуждае от корекция на цялостния си комуникационен процес, за да отговори на предизвикателствата на новото време

Правосъдната система се нуждае от корекция на цялостния си комуникационен процес, за да отговори на предизвикателствата на новото време. Това е мнението на Елена Бангиева,

специалист „Връзки с обществеността“ на Апелативен и Окръжен съд – Варна, изразено в интервю за бюлетина и сайта на ПРСС. Тя има дългогодишен журналистически опит, както и повече от десетгодишна практика на пресаташе и „Връзки с обществеността“ на съдилища във Варна.

„Нагласата съдът да говори само с решенията си и мотивите към тях се променя. Факт е обаче, че недостатъчно успешната комуникация е един от сериозните проблеми на съдебната система. Понякога имам усещането, че съдът все още не отговаря адекватно на справедливото искане за обществен отчет, публичност и прозрачност“, казва Бангиева. В същото време по думите ѝ ниската правна грамотност на големи слоеве от населението позволява множество политически, икономически и медийни намеси в работата на съдебната система.

Обща слабост в съдилищата у нас според Елена Бангиева е не толкова липсата на медийна политика, колкото отсъствието на унифицирана комуникационна политика. Начинът, по който всеки съд предоставя информация, е различен. Има разлика в обхвата, в обема и в качеството на предоставяната информация. Начинът, по който съдилищата комуникират с гражданите, също е различен.

„Факт е, че където работят специалисти „Връзки с обществеността“, съдилищата имат изградени професионални връзки с медиите и се прилагат правила на взаимодействие от двете страни. Създадох се много медийни продукти, които представят работата на съдебната система на по-разбираем език. Заедно с това обаче се появи голямото разностилие,“ казва още Бангиева. Почти 80% от съдилищата у нас имат интернет страници, но информацията в тях по думите ѝ е разнотилна и много често не се актуализира. Не се предоставя информация на език, различен от българския, което е проблем за чужденците. Гражданите с увредено зрение не могат да получат информация от сайтовете на съдилищата, защото

ПРЕДСТОЯЩИ КЛЮЧОВИ ДАТИ И ДЕЙНОСТИ

Списък на съдилища, които в началото на 2011 г. ще получат подкрепа за прилагане на някои от стандартите по втория План за подобряване на работата на съда:

- **Окръжен съд – Враца** за инициатива по Раздел 1: Политики и планиране и Раздел 3: Развитие на човешките и материални ресурси

- **Административен съд – Ямбол** за инициатива по Раздел 2: Управление на съда

- **Районен съд – Хасково** за инициатива по Раздел 1: Политики и планиране

- **Административен съд – Велико Търново** за инициатива по Раздел 4: Съдебни процедури

На 25 и 26 март 2011 г. ще се проведе третата среща на Комитета по оценка. Основната задача на неговите членове ще бъде да оценят напредъка на съдилищата по прилагане на стандартите от втория План за подобряване на работата на съда за второто полугодие на 2010 г. и да формулират нови добри практики.

До края на месец март ПРСС ще приеме още шест съдилища в програмата „Съдилища-модели и съдилища-партньори“. Условието и процедурата за кандидатстване ще бъдат обявени на интернет страницата на ПРСС:

www.prss-bg.org

На 13 и 14 май във Велинград ще се проведе втората среща на работната група по инициативата на Окръжен съд – Враца, която ще продължи работата си по съставяне на Наръчника за вътрешен контрол.

те не са съобразени със специфичните им нужди.

„За да бъдем по-активни в осъществяването на всеобхватна информационна политика, е важно по-често да инициираме медийно присъствие на хората от съдебната система. Много добра практика е публикуването на съдебните решения и присъди в уеб базирания портал“, допълва Елена Бангиева. „Това, което може да ни подпомогне обаче допълнително в разбирането на съдебните решения, е публикуването на мотивите, особено за делата от висок обществен интерес“, допълва тя. Практиката на Варненския окръжен съд показва, че винаги, когато са предприемани подобни действия по шумни и значими за обществото съдебни дела, е имало по-голямо разбиране, доверие и уважение към работата на съда.

На този етап според нея за „онлайн“ излъчване на съдебен процес е невъзможно да се говори. Вниманието по-скоро трябва да се насочи в друга посока: подобряване на взаимодействието на съдебната система с външната публика – масмедии, потребители на съдебно-административни услуги, неправителствени организации и други институции, казва още Елена Бангиева. Тя е убедена, че е нужна промяна на тактиките за външните комуникации на съдебната система в няколко посоки:

- Създаване и представяне на достъпно и разбираемо съдържание, свързано с дейността на структурите в съдебната система, което кара публиката и потребителите да влязат във взаимодействие с нея;

- Унифициране и непрекъснато технологично актуализиране на интернет страниците на съдилищата и прокуратурите, които позволяват активна обратна връзка с публиката – за оценки, анализи, коментари и анкети;

- Създаването на нова софтуерна среда, което води до поддържането на по-атрактивни форми за интерактивна комуникация (като корпоративен /съдебен/ блог или блог на председателя на съда /прокуратурата).

Необходима е според Елена Бангиева интелигентна комбинация от нови тактики в отношенията с традиционните медии и другите потребители – интерактивни пресцентрове (on-line press-rooms) и електронни пресинформации, разпространявани в компютърни форуми и нюз-групи, както електронни прескитове, брошури, клипове. Защо не и организиране на „онлайн“ пресконференции, разговори, дискусии или събития, които да поощрят интереса и участието на външната публика към интерактивна комуникация.

Пълния текст на интервюто с Елена Бангиева можете да прочетете на сайта на ПРСС: <http://www.prss-bg.org/node/280>

Добри съдебни практики

Електронна кореспонденция със страните по дела

РАЗДЕЛ 3:

РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ И МАТЕРИАЛНИ РЕСУРСИ

Цел 11. Съдът прилага политики за използването на информационните технологии.

Дискусията за актуалните проблеми при управлението на делата между административните ръководители на съдилищата участници в проекта „Усъвършенстване на работните процеси в съда“ изведе на преден план проблемите с призоваването – тромавостта на процеса, изискващ докладване на невръчени призовки на съдията, бавната и скъпо струваща кореспонденция със страните по делата (особено по отношение на делата по чл. 410 и чл. 417 от ГПК, чийто брой прогресивно се увеличава и формира преобладаващия дял от образуваните граждански дела в районните съдилища в страната за 2010 г.).

» С оглед преодоляване тромавостта на процедурите при неуспешно връчване на призовки, в Софийския районен съд например е определен служител – компютърен оператор с деловодни функции, който обработва върнатите в цялост призовки като:

- Прави служебно справка по Наредба №14 от 18 ноември 2009 г. за реда и начина за предоставяне на достъп на органите на съдебната власт до Националната база данни „Население“ на ГД ГРАО и, ако се установи нов адрес, връща призовката в „Служба по връчване на призовки и съдебни книжа“, където по отношение на същата призовка с поправен адрес в отличителен цвят се прави нов опит за връчване;
- Прави справка в Google Earth в случаите, когато призовката е върната в цялост с отбелязване, че адресът не съществува, и ако се установи, че адресът съществува, принтира карта, която прилага към призовката, а самата призовка връща в „Служба по връчване на призовки и съдебни книжа“ за ново връчване.

Тези организационни мерки спестяват минаването на призовката през доклад, като облекчават съдията от административни по своя характер функции по даване на определени указания и имат отношение към цялостното ускоряване на движението на делата.

» Все по-активно съдилищата популяризират предвидената в чл. 42, ал. 4 от ГПК възможност съобщенията на съда по искане на страна по гражданско дело да й бъдат изпращани на посочен от страната електронен адрес, като връчването се удостоверява с копие от електронния запис за това.

Усилията в тази насока на Районен съд – Горна Оряховица например са намерили израз в приемането на заповед на административния ръководител за създаване на условия в съда за оптимално оползотворяване на възможностите за електронна кореспонденция със страните, сред които задължаване на системния администратор да регистрира електронни пощенски кутии на всички състави и задължаване на деловодителите на всички състави за следното:

- Да изготвят подлежащите на връчване подписани книжа в електронен формат;
- Да следват унифициран протокол за наименоване на файловете, оформяне и наименоване на електронните писма;
- Да изпращат съобщенията по електронен път, когато страната е посочила електронен адрес;
- Да следват правилата за удостоверяване на връчването и специфичните указания на съдията.

Клиентите на съда са насърчени да се възползват от възможността за електронна кореспонденция посредством съобщение на информационното табло в Информационния център на съда. На този етап в Районен съд – Горна Оряховица заповедта се прилага само по заповедните производства по чл. 410 и чл. 417 от ГПК, където в 98% от случаите заявителят посочва електронен адрес.

Коментарът на съдия Павлина Тонева, председател на Районен съд – Горна Оряховица, по описаната практика е, че използването на регламентирания в чл. 42, ал. 2 от ГПК способ за електронно връчване на съобщения е надежден, ускорява разглеждането на делата, удобен е за големите заявители по заповедното производство и е дал адекватни резултати с оглед наложилата го необходимост от реализиране на икономии на средствата от издръжката на съда, посредством чувствителното намаляване на пощенски разходи за изпращане на книжа.

Районен съд – Чепеларе също полага усилия за насърчаване на страните към използване на електронна кореспонденция. В службата „Деловодство“ на съда на вниманието на адвокатите и гражданите са поставени листчета в отличителен цвят, които обясняват възможността съдът да изпраща съобщения по посочен електронен адрес. На интернет страницата на съда е поместено и съобщение в горния смисъл. Извършеният анализ показва, че от тази възможност са се възползвали предимно адвокати от по-далечни съдебни райони, особено по отношение на възможността да им бъде предоставен в електронен формат протокол от проведено съдебно заседание или съдебен акт, включително по наказателни дела. Съдът е постигнал специална договорка за връчване на посочен електронен адрес и с един от големите заявители по заповедното производство – практика, която дава положителна обратна връзка и от

двете страни. Намерението на Районен съд – Чепеларе е да продължи да популяризира възможността по чл. 42, ал. 4 от ГПК сред адвокатите от съседни съдебни райони със съдействието на Смолянската адвокатска колегия.

В Окръжен съд – Смолян са разработени и Правила за изпращане на съобщения и призовки чрез електронен пощенски адрес. Съдът обявява публично на интернет страницата си, информационните табла и информационния център, своя електронен пощенски адрес, чрез който има готовност да изпраща съобщения и призовки по ГПК, в рамките на своята компетентност и в зависимост от заявеното от страните по гражданските дела.

» Специални организационни мерки във връзка с облекчаване на заповедното производство са въведени и в Софийския районен съд. Акцентът е поставен върху постигане на специални договорки с големите заявители за прилагане на следните мерки:

- подаване на заявленията допълнително и на електронен носител, който се качва в папка във вътрешната мрежа на съда, до която достъп имат съдиите;
- изпращане до заявителите на разпечатка на протокола за разпределение на новообразуваните дела по електронна поща;
- оптимизация на процеса по извършване на справки посредством електронно изпращане на списък със заявените справки в определен ден;
- осъществяване на кореспонденцията в определени дни, с телефонно потвърждение за получаването ѝ и др.

Мерките спестяват необходимостта от чакане за извършване на справка на място по всяко дело от заявителя, създават гъвкавост и бързина, елиминират грешки и спестяват значителни разходи.

РАЗДЕЛ 4: СЪДЕБНИ ПРОЦЕДУРИ

Цел 13. Съдът използва система за управление и контрол на делата.

В търсене на гъвкави разрешения, свързани с ограничаване забавянето на граждански и наказателни дела, съдилищата-модели приеха предизвикателството да експериментират „дисциплиниращите“ определения и разпореждания, подготвени от Комисиите за управление на дела при Софийския градски и Софийския районен съд, представени на семинара „Техники за управление на делата“ в гр. Хисаря през юни 2010 г.

Бланковите определения и разпореждания предлагат комплекс от мерки, които са в рамките на компетентността на съдията-докладчик и възможността му да организира движението по делото. Мерките са приложими при конкретни фактори, имащи потенциала да забавят движението на делото, и са насочени към всички участници в процеса. Те се изразяват в подробни указания до:

- страните относно процесуалните им задължения (вкл. определяне на срокове за вземане на становища, за внасяне на депозити за вещи лица) или във връзка с искания за допускането на свидетелите и т.н.;
- вещите лица (относно начина и срока за изготвяне на експертизите и др.);
- третите лица (относно представянето на документи или необходимостта да се окаже съдействие на вещо лице), посочване на срокове за тези задължения и т.н.

Заедно с това са разписани и указания за санкциите при неизпълнение на тези разпореждания (вкл. възможността за налагане на глоби по процесуалните закони, както и по чл. 405 от Закона за съдебната власт, с посочване на размери).

Впечатленията на приложилите описаната техника съдилища (Окръжен съд – Враца, Районен съд – Радомир) са, че стига указанията да са ясно формулирани в съдебния акт и да са били съобщени на съответните участници в процеса, с тях действително се постига „дисциплиниращ ефект“. Поведението на страните показва, че са се запознали и внимателно се съобразяват с указанията, като в някои случаи дори се позовават на тях при противопоставяне на искания на противната страна във връзка с неизпълнение на същите. Съдилищата правят положителната констатация, че търсената ефективност се постига напълно още на етап „сплашване“ със значителна парична санкция и до този момент реално не се е стигало до налагане на глоба по чл. 405 от ЗСВ.

Повече информация за дисциплиниращите определения и разпореждания можете да намерите на: <http://prss-bg.org/node/218>

Стаи за деца

РАЗДЕЛ 5: ДОСТЪП ДО ПРАВОСЪДИЕ

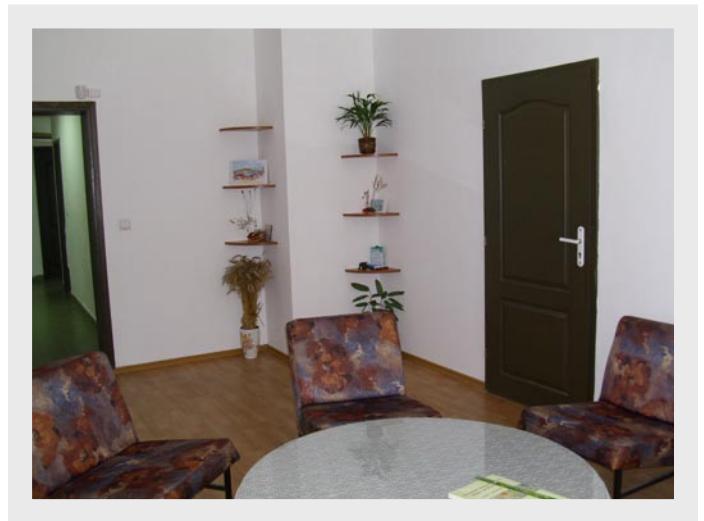
Цел 21. Съдът осигурява специални условия за работа с деца.

Децата, като една от най-уязвимите групи на обществото, имат своите специфични нужди и особености. През последните години в страната се наблюдава значителен напредък в стремежа тези нужди да бъдат посрещнати адекватно при участие на деца в съдебни процедури. Процесът е в пряка връзка с ангажиментите на България, произтичащи от международноправните и в частност европейски актове, и следва да обхваща система от мерки, реализирани в сътрудничество между институциите, в това число съда.

В отговор на тази необходимост през месец май 2010 г. в Районен съд – Чепеларе е оборудвана стая за изслушване на деца. Специалната стая се помещава в сградата на съда, а достъпът до нея се осъществява през страничен вход. Разработен е подходящ психологически подход за водене на разговор с децата, който дава ценни указания на съдиите, провеждащи изслушванията. По време на самите изслушвания присъства социален работник, който преди началото на процедурата настанява детето в стаята, като го подготвя и предразполага.

През 2010 г. в стаята в Районен съд – Чепеларе са изслушани 4 деца по 4 граждански дела, образувани по молби на Дирекция „Социално подпомагане“ с предмет искания за настаняване или съответно искане за прекратяване на настаняване на децата в Център за настаняване от семеен тип. Впечатленията на съдиите са, че при изслушване в специалната стая децата се чувстват комфортно и защитено, реагират спокойно, а воденият разговор с тях протича по-добре, отколкото при изслушване в съдебна зала. Съдия Славка Хебова, председател на Районен съд – Чепеларе прави и конкретна съпоставка с факта, че при аналогични предходни ситуации по дела, разглеждани в съдебната зала, децата са отговаряли едносрично с „да“ или „не“ на поставените им въпроси при повише-

но ниво на стрес. Констатира още, че самите деца споделят, че в стаята им е интересно, някои от тях дори са особено въодушевени от обърнатото им внимание в приятна обстановка, изчезва чувството за срам, а държанието им е свободно.

Проектът е реализиран с минимум средства и главно с доброволните усилия на социални работници, психолог и ученици от местното училище.

Специална стая (т.нар. „синя стая“) за изслушване на деца съществува в гр. Шумен от януари 2009 г. Тя е разположена в сградата на Комплекса за социални услуги за деца и семейства по Проекта „Чуй детето“, реализиран от Сдружение „Институт по социални дейности и практики“ гр. София и финансиран от фондация ОУК. През 2010 г. в нея са проведени 9 изслушвания на деца в досъдебната фаза на наказателното производство. Стремежът е изслушванията на деца, участващи като пострадали или свидетели в наказателното производство, да бъдат сведени до едно единствено, именно в досъдебната фаза. Разработен е механизъм за взаимодействие между институциите, с оглед оптимално оползотворяване на предимствата, които дава специалната детска стая. От-

личните условия значително намаляват възможността за допълнително травмиране на детето по време на изслушването. Детето се подготвя предварително по специална методика, като по време на процедурата липсва контакт с извършителя на престъплението. С цел осигуряване на защитена среда, останалите участници в процеса следят процедурата от съседна стая, отделена с венецианско стъкло от стаята за изслушване. Допълнително, като самостоятелна социална услуга, се осъществява и подготвяне на деца за изслушване в съда. Тази услуга през 2010 г. е предоставяна 3 пъти.

Съдия Нели Батанова, и.ф. председател на Окръжен съд – Шумен, е на мнение, че ползването на синята стая е много адекватен способ, който осигурява спокойна, дру-

желюбна и сигурна среда за провеждане на изслушвания. При процедура от такъв характер най-добре се съблюдава спазването на интересите на детето, неговата възраст и уязвимост. Желанието на институциите в Шумен, споделено от съдия Батанова, е ползването на стаята в съдебни процедури да се разшири и по отношение на граждански дела (по Семейния кодекс).

Повече информация за техниките за изслушване на деца в съдебното производство можете да намерите на: http://www.prss-bg.org/sites/default/files/10_RC%20Chepelare_Children_SI.%20Hebova.doc

Повече информация за участието на деца в съдебни процедури може да намерите на сайта www.detetosvidetel.org

Механизми за оценка качеството на административното обслужаване в съдилищата, ефективността на съдебното производство и общественото доверие

РАЗДЕЛ 6: ПОВИШАВАНЕ НА ДОВЕРИЕТО В РАБОТАТА НА СЪДА

Цел 23. Съдът работи прозрачно.

В отговор на завишените очаквания към работата им, съдилищата в България работят усилено за установяването на механизми и процедури за контрол и оценка на качеството на предлаганите административни услуги и отражението им върху мнението на обществото за работата на съда. В тази връзка, Административен съд – Ямбол е разработил „Програма за управление на качеството на работа“, която съдържа механизми за анализ и актуализация на целите по качеството, предвидени за основните работни процеси и структурни звена в съда.

Два от основните компонента в тази програма са модулите „Достъп до правосъдие“ и „Повишаване на доверието“, съдържащи мерки за наблюдение и измерване на удовлетвореността на гражданите от работата на съда, които включват:

» Анкетни проучвания:

- Първият вид проучване е насочено към изучаване потребностите и очакванията на гражданите, както и към измерване на удовлетвореността им от работата в информационния център на съда. През първата година от прилагането на програмата, то е проведено през месеците юни и декември, а през следващите години е предвидено да се извършва в края на всяка година;

- Вторият вид проучване е насочено към измерване ефективността на съдебното производство с помощта и участието на институциите, чиито актове подлежат на обжалване в Административния съд, както и с участието на граждани и адвокати. То се провежда през месец юни всяка година.

» Анализ на сигналите за корупция в съда – изготвя се в края на всяка година от съз-

дадената Етична комисия в съда на база на приетите Правила за отчетност и противодействие на корупцията, при постъпването на сигнали за корупция.

» Анализ на публикациите в медиите – изготвя се в края на всяка година от специалиста „Връзки с обществеността“.

» Анализ на коментарите от интернет потребители – изготвя се в края на всяка година от специалиста „Връзки с обществеността“ на базата на мненията на потребители от секцията „Предложения и оплаквания“ и резултатите от интернет анкетите на уебсайта на Административен съд – Ямбол.

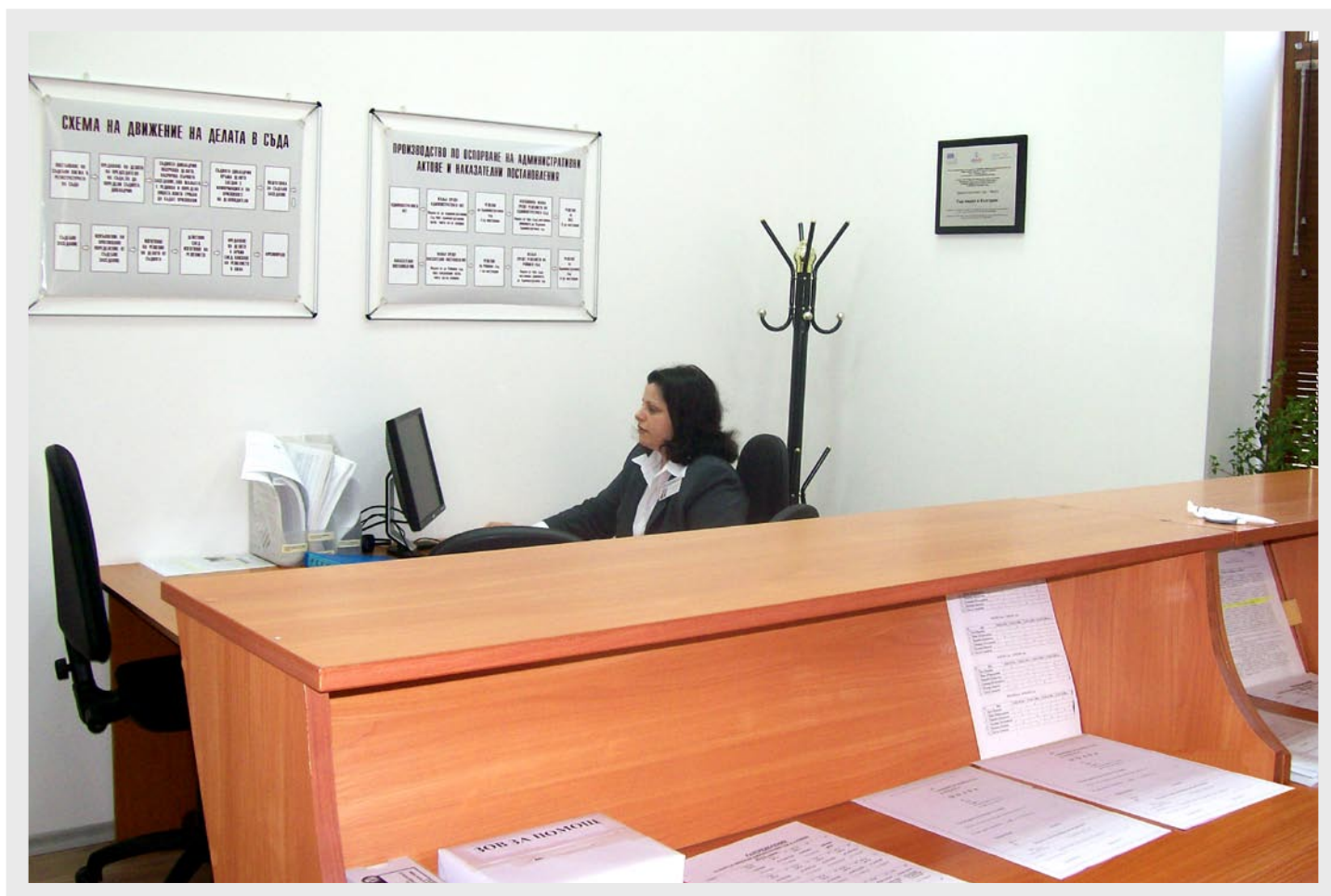
Програмата, съдържаща тези мерки, е отворена и въз основа на добри практики може да се променя и допълва с нови механизми за управление и наблюдение на качеството на работа на съда.

Анкета за измерване удовлетвореността на гражданите от работата на Информационния център към Административен съд – Ямбол (т.1А) http://prss-bg.org/sites/all/themes/prss/docs/Anketa_InfoCenter_1.doc

Анкета за измерване на удовлетворението на гражданите от ефективността на съдебното производство в Административен съд – Ямбол (т.1 В) http://prss-bg.org/sites/all/themes/prss/docs/Anketa_Obslujvane_2.doc

Бланка – образец за сигнал за корупция (т.2) <http://prss-bg.org/sites/all/themes/prss/docs/Signal-za-korupciya-3.doc>

Анализи от проучвания на удовлетворението на гражданите от работата на съда (т.4) – **Приложение 1** http://prss-bg.org/sites/all/themes/prss/docs/Analiz_InfoCenter_2010_4-1.doc и **Приложение 2** http://prss-bg.org/sites/all/themes/prss/docs/Analiz_obs_lujvane_4-2.doc

Новини от ЕВРОПА

Recommendation CM/
Rec(2010)12
of the Committee of Ministers to
member states
on judges: independence,
efficiency and responsibilities
(Adopted by the Committee of
Ministers on 17 November 2010
at the 1098th meeting of the
Ministers' Deputies)

<https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=CM/Rec%282010%2912&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=C3C3C3&BackColorIntranet=EDB021&BackColorLogged=F5D383>

● Препоръка CM / Rec (2010) 12

**на Комитета на министрите към държавите-членки
относно съдиите: независимост, ефективност и отговорности**

(Приета от Комитета на министрите на 17 ноември 2010 г. в 1098-ма среща на заместник-министрите)

Комитетът на министрите препоръчва на правителствата на държавите-членки да предприемат мерки, гарантиращи, че разпоредбите, съдържащи се в приложението към настоящата препоръка, се прилагат в техните законодателства, политики и практики, и че съдиите са в състояние да изпълняват своите функции в съответствие с тези разпоредби. Препоръките обхващат редица въпроси отнасящи се до: статута и устройството на органите на съдебната система, статута на съдиите – назначение, атестация, повишение, служебни права и задължения, както и професионална етика и дисциплинарна отговорност.

Относно статута и устройството на органите на съдебната система, препоръката подчертава важността на независимостта от външни и вътрешни влияния, както на системата като цяло, така и на отделните съдии.

- Външната независимост на съдиите да не бъде прерогатив или привилегия, предоставена в услуга на собствения им интерес, а да служи в интерес на върховенството на закона и на лицата, търсеци и очакващи безпристрастно правосъдие;
- Законът трябва да предвиди санкции по отношение на лица, целящи да въздействат на съдиите по незаконен начин;
- Съдебните решения трябва да бъдат мотивирани и да се обявяват публично;
- Те не трябва да бъдат подлагани на преразглеждане по никакъв друг начин, освен предвидения в закона;
- Важно е и наличието на обратна връзка;
- Йерархичната организация на съдебната система не трябва да подкопава независимостта на решаващия магистрат. Разпределението на делата в съда не трябва да се влияе от желанията на страна по делото или някой друг, заинтересовани от изхода му;
- Съдиите трябва да са свободни да образуват и членуват в професионални организации, чиито цели са гарантиране на тяхната независимост, защита на техните интереси и насърчаване на върховенството на закона;
- Съветите на съдебната власт да са независими органи, съз-

дадени със закон или по силата на Конституцията, които целят да гарантират независимостта на съдебната система и на отделните съдии, като по този начин насърчават ефективно функциониране на съдебната система;

- Всяка държава следва да осигурява достатъчно средства и необходимата материална база на съдилищата, да обезпечава професионалната квалификация на съдиите и да гарантира тяхната сигурност;
- Препоръчително е да се насърчава използването на електронни системи за управление на делата и информационни технологии в работа на съдилищата;
- Трябва да се насърчава прилагането на способности за алтернативно разрешаване на спорове;
- С оглед ефективността на правораздаването и непрекъснатото подобряване на качеството му, държавите-членки могат да въведат системи за атестиране на съдиите.

Правилата, уреждащи избора и кариерата на съдиите, както и техният статут, следва да се основават на обективни критерии, предварително определени със закон или от компетентните органи, като изрично се изключва всяка дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически или други убеждения, или друг признак.

Процедурите по избор и атестация следва да бъдат прозрачни, а актовете, с които завършват – обосновани. Системите за избор и атестиране на съдиите следва да се основават на обективни критерии. Те трябва да бъдат предварително обявени от компетентния съдебен орган. Трябва да бъде предвидена и процедура за оспорване на решенията.

Правилата относно мандата и системата за определяне на възнаграждението за професионалните съдии трябва да бъдат определени със закон.

Съдиите трябва да защитават еднакво правата и свободите на всички хора, както и да зачитат достойнството им при провеждане на съдебното производство. Длъжни са да действат независимо и безпристрастно във всички случаи, като гаранция, че правото на справедлив съдебен процес се прилага по отношение на всички. Съдиите са длъжни постоянно да развиват своите умения и да се ръководят от моралните принципи на професионално поведение, установени в кодексите по съдебна етика.

Неизпълнението на задълженията по ефективен и подходящ начин може да е основание за дисциплинарно производство. Такова производство би следвало да се извърши от независим орган или съд с всички гаранции за справедлив процес. Дисциплинарните наказания трябва да съответстват на нарушенията, като не трябва да се търси лична отговорност от съдиите, в случаите когато постановеният съдебен акт е отменен или променен при обжалване.

EUROPEAN COMMISSION
FOR THE EFFICIENCY OF
JUSTICE(CEPEJ):

**Handbook for Conducting
Satisfaction Surveys Aimed
at Court Users in Council of
Europe's Member States**

<https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?Ref=CEPEJ%282010%291&Language=lanEnglish&Ver=original&BackColorInternet=DBDCF2&BackColorIntranet=FDC864&BackColorLogged=FD C864>

● **Наръчник за провеждане на проучвания на удовлетвореността на клиентите на съдилищата в държавите-членки на Съвета на Европа**

В Наръчника са разгледани и представени предимно обикновени проучвания на удовлетворението на потребителите с надеждни показатели, които позволяват ефективно измерване на нивото на обществено доверие в съдебната система, обясняват промените и представят разбирането за приоритетите на обществеността по отношение на реформите за подобряване на качеството и ефективността на съдебната система.

Съдържанието му обхваща подробни насоки и препоръки за определяне на целите, методологията и съответните показатели на изследването, определяне на различните категории потребители, чието мнение ще бъде проучвано, както и практически указания за подготовката и протичането на изследването, отчитайки важни фактори, като времето на провеждане, материалните и човешки ресурси, с които разполагат организаторите. Дадени са примери от практиката в различни държави-членки и образци от формуляри и документи, необходими за провеждане на проучване, заедно с методология за анализ и оценка на данните, както и съвети относно представяне на резултатите и изводите пред медиите и обществото.

С Наръчника CEPEJ желае да предложи достъпен и стандартизиран „базов продукт“, който е лесен за използване и акцентира върху основните проблеми и въпроси от работата на съдилищата. Инструменти от този тип са предназначени за широко разпространение в съдилищата на страните-членки и тяхната употреба би трябвало да намали разходите им по извършване на проучвания. Предложеният модел на изследване е придружен от методическо ръководство, за чиято разработка са използвани проучвания, които вече са реализирани в редица от страните-членки и работата на CEPEJ в тази област. Целта е да се разработи инструмент в рамките на цялостен подход за подобряване на качеството на правосъдието. Това става под формата на регулируем комплект със стандартен модел, който може да се адаптира от потребителите според техните потребности, ресурси и приоритети.

Guidelines of the Committee of Ministers of the Council of Europe on child friendly justice

(Adopted by the Committee of Ministers on 17 November 2010 at the 1098th meeting of the Ministers' Deputies)

<https://wcd.coe.int/wcd/ViewDoc.jsp?id=1705197&Site=CM>

● **Насоки на Комитета на министрите на Съвета на Европа за правосъдие, адаптирано към нуждите на децата**

(Приети от Комитета на министрите на 17 ноември 2010 г. по време на 1098-та среща на заместник-министрите)

С оглед важността на ефективното прилагане на вече съществуващите общозадължителни стандарти, отнасящи се до опазването на правата на децата, Съветът на Европа приема следните насоки, които да послужат като практически инструмент на държавите-членки, за да адаптират правораздавателните си системи към правата и потребностите на децата. Те се отнасят до въпроса за правата и ролята на детето в съдебните производства, както и в алтернативите на тези производства. Главните принципи, залегнали в тях, са: върховенство на закона, защита от дискриминация и зачитане на достойнството и най-добрите интереси на детето.

На всички свои етапи правосъдието, адаптирано към нуждите на децата, има няколко общи елемента, независимо от конкретния етап, в който се развива:

- Още при първия контакт с правосъдната система или други компетентни органи и по време на този процес децата и техните родители трябва да бъдат своевременно и адекватно информирани за своите права и специфичните права на детето;
- Неприкосновеността на личния живот и личните данни на децата следва да бъдат обезпечени в съответствие с националното законодателство;
- Във всички съдебни и извънсъдебни производства децата трябва да бъдат защитени от вреди, включително заплахи, репресии и повторна виктимизация;
- Всички професионалисти, работещи с и за децата, трябва да получават необходимото интердисциплинарно обучение;
- Всяка форма на лишаване от свобода на децата трябва да бъде крайна мярка и за възможно най-кратък период от време, като се има предвид на децата да се осигури правото да поддържат редовен и пълноценен контакт с родители, да получават достъп до образование и медицински грижи и да участват в програми, които да подпомогнат реинтеграцията им;
- Във всички производства децата трябва да бъдат третирани с уважение към възрастта им, техните специални потребности, тяхната зрялост и ниво на разбиране, и се вземат под внимание възможните комуникационни затруднения.

» Преди съдебното производство

Децата трябва да бъдат добре информирани и консултирани относно възможността да прибегнат към съдебно произ-

водство или алтернативни производства извън съда. Тази информация трябва да обясни и възможните последици на всеки вариант. Прилагането на алтернативните методи за разрешаване на спорове не трябва да се използва като пречка за достъпа на детето до правосъдие и следва да гарантира еквивалентно ниво на правните гаранции.

Полицейските органи трябва да зачитат правата на личността и достойнството на всички деца и вземайки предвид тяхната уязвимост, трябва да осигурят безопасни и подходящи условия за тях. Ако дете е задържано от полицията, то трябва да бъде информирано по начин и на език, подходящи за неговата възраст и ниво на разбиране, за причината, поради която то е взето под стража, като освен при изключителни обстоятелства, органите на реда трябва да информират и осигурят присъствието на родителите.

Дете не трябва да бъде разпитвано или да подписва писмени показания без присъствието на адвокат или родител.

» По време и след съдебния процес

Всички пречки за достъп до правосъдие, като цената на производството или на липсата на адвокатска защита, трябва да бъдат отстранени. По време на процеса съдиите трябва да зачитат правото на децата да бъдат изслушани по всички въпроси, които ги засягат.

След постановяване на съответния съдебен акт, адвокатът на детето, настойникът или законният представител трябва да информира и разясни на детето взетото решение или присъда на език, адаптиран към нивото му на разбиране, и да предостави необходимата информация за възможните мерки, които може да се предприемат. Адвокатите, представляващи деца, трябва да бъдат обучени и информирани за правата на детето и да имат по-задълбочена подготовка, за да може да общуват с децата на тяхното ниво на разбиране.

След съдебното производство следва да се предвидят подходящи социални и терапевтични програми, в идеалния случай безплатно, а децата и техните настойници трябва да бъдат своевременно и адекватно информирани за наличността на тези услуги.

Екипът на Програмата за развитие на съдебната система изразява готовност за провеждане на по-нататъшни инициативи и изграждане на сътрудничество. Вашите коментари, въпроси или информация относно настоящия бюлетин може да отправите на електронен адрес office@prss-bg.org